

Posudek diplomové práce

FEDORY MOROZOVÉ

**UTOPIA E DISINCANTO – ČESKOSLOVENSKO PRIZMATEM VYBRANÝCH
ITALSKÝCH AUTORŮ,**

FFUK

Fedora Morozová si zvolila atraktivní téma: analýzu italských textů, které vypovídají o kulturně-politické situaci Československa padesátých a šedesátých let. První kapitoly jsou věnovány dvěma knižním reportážím dvou – dnes pozapomenutých – italských spisovatelů, kteří navštívili Československo na přelomu padesátých a šedesátých let – knihám *Il pane rosso* Giovanniho Passeriho a *Praga: appunti dalla memoria* Orazia Pizzigoniho – , další kapitoly pak pojednávají o textech, které vznikly v průběhu tzv. pražského jara, resp. po jeho neslavném konci: o publicistickém souboru *I fatti di Praga* (resp. *L’Ora di Praga*) a eseji *Praga magica* Angela M. Ripellina a prózách *Il tempo fra cane e lupo* Vittoria Sermonettiho.

Úvodem autorka zmiňuje metodologická východiska své práce: s oporou v eseji Claudia Magrise chce v těchto textech hledat svár utopie a deziluze. V jednotlivých kapitolách své práce se pak snaží postihnout jednak typologii jednotlivých textů, jednak ji ve smyslu zmíněné magrisovské dichotomie zajímá právě konflikt očekávání těchto – vesměs původně levicově orientovaných – autorů a zakoušené empirie.

Passeri sice pobyl na oficiální návštěvě Československa jen dva měsíce, přesto je však schopen nenechat se zaslepit dobovou rétorikou. Pozoruje degradaci individua a vyvlastnění lidských životů v zájmu kolektivismu. Zaznamenává vznik nových elit, sílu cenzury, registruje opresivní moc státní byrokracie, při setkání se slovenskými cikány si uvědomuje manko svobodného pohybu, atd. Utopický impuls je nicméně u něho silný: do Československa přijel, protože doufal nalézt alternativu ke své vlastní zemi, a při svém pohledu na karikaturu této utopie je pln dobré vůle pochopit a nekřivdit. To, co Morozová z Passeriho vzpomínek vyčetla, je vskutku dosti modelovým pohledem kritického italského intelektuála na realitu reálných socialismů.

Podobně modelový charakter, byť nikoli identický, mají vzpomínky Orazia Pizzigoniho, pražského dopisovatele Unity v letech 1961-62, který poznal Československo podstatně důvěrněji a vytvořil si k němu emocionální vazbu. Morozová připomíná, že vzpomínky byly napsány až čtyřicet let po Pizzigoniho pražské periodě – a tedy z pozic jistého „zmoudření“. Bystrý je nicméně postřeh, že v Pizzigoniho kritickém pohledu rezonuje také údiv někdejšího stalinisty,

který po roce 1956 svou utopii revidoval, a nyní – na počátku šedesátých let – je konfrontován s realitou, která se dosud od stalinistického stylu řízení společnosti zcela neosvobodila. Pizzigoni si de facto při pohledu na Československo připomíná i svůj vlastní příběh. Kritičnost jeho pohledu ovšem iritovala nejen československé úřady, ale i list, pro nějž psal, a Pizzigoni tak nakonec zjišťuje, že povaha italského komunismu je ve vztahu k Moskvě stejně vazalská, jako je tomu v případě komunismu československého. Jeho utopie se rozpadla mnohem radikálněji než utopie Passeriho.

Specifický je případ A. M. Ripellina, jemuž diplomantka věnuje další kapitolu. Na rozdíl od předcházejících autorů je Ripellino slavistou s důvěrnou znalostí české historie a někým, kdo s českým prostředím za dlouhodobých pobytů téměř srostl. Jeho „utopie“ je spjata s tzv. pražským jarem. Rozčarování, jež se ho zmocnilo po vpádu armád Varšavské smlouvy a poté, co se z něho stala persona ingrata, je v jeho případě mimořádně hluboké. Diplomantka přesně rekonstruuje tento proces na základě analýzy Ripellinových novinářských zpráv a poté eseje *Magická Praha* a hovoří o fatální deziluzi, jež má tentokrát – a to je dobrý postřeh – leopardiovský rozměr.

Záslužná je připomínka Vittoria Sermontiho, vedle Ripellina nejpozoruhodnějšího autora ze zvolené čtveřice. Sermonti ve své knize *Il tempo fra cane e lupo* zpracoval zkušenost z pražského pobytu v letech 1967-68. Jeho svědectví má nejzřetelněji beletristickou povahu, rafinovanou kompoziční hrou však nabízí i bohatou škálu informací faktografické povahy. To, co jeho knihu odlišuje od předchozích textů – konstatuje diplomantka –, je její objektivizující charakter: „Sermonti jako jediný z vybraných autorů vykresluje utopii a rozčarování druhých, a nikoliv prvoplánově své vlastní, i když jsou tušitelné v tónu jeho vyprávění a komentářích, kterými je prokládá“ (s. 53). Kromě ztráty iluzí mluví Sermontii také o rezignaci či kolaboraci s novým režimem. Utopické sny Sermonti nesdílí, ale na naději nerezignuje; jak píše Morozová, „v autorově podání se z naděje stává tvář v tvář přísnosti historie důstojnost, kterou dává do protikladu se zbabělostí, jež se historii nikdy nepostaví a pouze ji pasivně snáší“ (s. 58).

Závěrem:

Fedora Morozová si zvolila velmi původní téma a navíc téma, které se nás bezprostředně týká. Provedla velmi pečlivé analýzy zvolených textů a přesvědčivě postihla odlišnosti i podobnosti v typologii jednotlivých pohledů. Její práce je jak kompozičně, tak stylisticky dobře zvládnuta.

Hodnotím ji známkou výborně.

20. 8. 2020

prof. PhDr. Jiří Pelán, Ph.D.,
vedoucí práce